

2020-mut Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut

(Aningaasaqarnermut Nunanilu Avannarlernut Naalakkersuisoq)

Saqqummiussissut

(Aningaasaqarnermut Nunanilu Avannarlernut Naalakkersuisoq)

Siullermeerinnineq

Matumuuna Naalakkersuisut sinnerlugit 2020-mut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuut saqqummiuppara.

Qinigaaffimmi uani aningaasanut inatsisit aappaat

2020-mut aningaasanut inatsimmi aningaasartuutit isertitallu ukiuni aningaasaasanut inatsisiliorfiusuni 2020-2023 oqimaaqatigiinnissaat Naalakkersuisut aalajangiusimasamittut anguniagaraat. Aningaasanut inatsimmi ingerlatsinermi sanaartornermilu angusat ukiuni sisamani aningaasanut inatsisip ingerlaffiani sinneqartoorfiunissaat tamatuma nassataraa.

2020-mut aningasanut inatsisissatut siunnersuut 2020-mi IS-mi 6,6 mio. kr-inik sinneqartooruteqarfiussaaq. Taarsigassarsiallu ilanngunneqartut 2020-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut IST-mi taaneqartumi ingerlatsinermi, sanaartornermi taarsigassarsisitsinermilu 2020-mi 16,1 mio. kr-inik sinneqartooruteqarfiussaaq.

Piffissami aningaasanut inatsisiliorfiusumi 2020-2023-mi 2020-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut IS-mi 1,7 mio. kr-inik sinneqartoorfiussaaq, taamaalilluni piffissami aningaasanut inatsisiliorfiusumi aningaasartuutit isertitallu oqimaaqatigiinnissaannik Naalakkersuisut anguniagaat naammassineqarpoq. Tamatumali aamma ingerlatsinermit aningaasartuutit qaffanneqarnissaannut aningaasanik atugassaqannginneq takutipkaa.

Taamaammat immikkoortunut suliniutinulluunniit immikkuullarissunut aningaasaliinerussutissanik kissaatit aningaasaliissutinit aalajangersimasunit pingaarnersiueqqinnikkut isertitalluunniit amerlineqarnerisigut aningaasassarsinissaat pisariaqassaaq. Taamatut aningaasaliissutissanik innersuussinissamik akisussaaffik Inatsisartut Naalakkersuisullu tigusariaqarpat.

Aningaasaliissutinik oqimaaqatigiissumik pingaarnersiuiinermi aamma nunarsuaq tamakkerlugu nungusaataanngitsumik toqqammavilimmik ineriartornermi anguniakkat oqimaalutaanerme ilanngunneqartariaqarput. Nunarsuaq tamakkerlugu anguniakkat ullutsinni ineriartornermi nunarsuaq tamakkerlugu toqqammavigineqarput, akimuisumillu suliniuteqarnermut aqqiissuulluakkamillu ineriartornermut tunngassuteqarluatik. Anguniakkat tunngavimmik sinaakkutaapput, anguniakkanik taakkunungalugu attuumasunik takussutissanik

piviusorsioriumik, aaqqissuussinissamik angusaqarnissamillu siunertaqartunik malitseqartitsinissamik qulakkeerisunik imallit. Siunissami nunarsuaq tamakkerlugu anguniakkat nunami ineriartornermut ataatsimut iluaqutaasumik aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutinik takuneqarsinnaasariaqarput.

Nunarsuarlu tamakkerlugu anguniakkanik suliaqarneq qarasaasiakkut katersuiviusussamik anguniakkat pillugit nunarsuaq tamakkerlugu nunanilu ataasiakkaani takussutissartaanik ukiumoortumik malitseqaatinik ersersitsivimmik malitseqassaaq. Anguniakkanik taakkuninnga malitseqartitsineq siunissami aningaasanut inatsimmut tunngatillugu pingaarnersuisarnermik ilusileeqataassapput.

Aningaasaqarnerup inissisimanera

Qallunaat naalagaaffianit ataatsimoortumik tapiissutisiat suli nunatta aningaasaqarneranut annertuumik akuupput. Ukiuni arlalinni aningaasaqarnikkut imminut napatinnerput, taamaalillutalu aningaasarsiornikkut namminiilernissarput tunngavissikkumallugu, tapiissutit taakku appartinneqarnissaat politikikkut anguniagaavoq. Aningaasaqarnikkut imminut napatinneq angujumallugu ataatsimoortumik tapiissutit ukiumoortumik nalimmassaataannit annerusumik aningasarsiornernerup siuariartortuarnissaata attanneqarnissaa pisariaqarpoq. Taamaaliornikkut ataatsimoortumik tapiissutit inuiaqatigiit aningaasarsiornerrannut ilapittuutaat annikillisinneqassaaq. Piffissami 2003-2017 ataatsimoortumik tapiissutit nunap tamarmi aningaasarsiornerranut sanilliullugu ilapittuinerat 30 procentimit 20 procentimut iluatsittumik appartinneqarpoq.

Aammattaaq aningaasaqarnikkut siunnerfiup inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut attassisinnaanermut ajornartorsiutaannik killiliisup siunissamilu ungasinnerusumi nungutinissaanik siunertaqartup aalajangiusimanissaa pisariaqarpoq. Taamatut suliaqarneq ingerlaavartuuvoq, attassisinnaanermummi ajornartorsiutit ataatsikkut nungutinneqarsinnaanngillat. Taamaammatt immikkoortoq tamanna Naalackersuisut nangittumik aalluttuarpaat, siunissamilu anguniakkat taakku aalluttuarumallugit aamma siunnersuummik saqqummiussissallutik. Tassungalu atatillugu suliniutinik arlalinnik, ataatsimut isigalugu ilaatigut soraarnerussutisiaqarnermut tunngasunik akileraartarnikkut, pisortat aningaasartuutaannik taarsigassarsiaqarnerannillu aqutsinermik aammalu aalisarnermik pisuussutinik iluaquteqarnermik akitsuutinut atatillugu, pisortat aningaasaqarnerannik pitsannguinnissamut siunertaqartunik atulersitsereernerat eqqaasitsissutigineqassaaq.

Siunissami aningaasarsiornikkut siuariartorneq ingammik namminersorlutik inuussutissarsiorlut akornanni pissaaq. Taamaammallu sullissinernik pitsannguutit pisortallu ikiorsiissutaat amerlanerusut naammassisinnaasat annertusinerannik toqqammaveqartariaqassaaq – taamaaliornerru pisortat ingerlatsiviat tamakkerlugu sipaarniarnernit nuussinernillu matussuserneqarsinnaanngilaq.

Tamannalu aningaasanut inatsisit pillugit isumaqatigiissutinik nangittumik iliuuseqarneruvoq. Partiillu isumaqatigiissuteqartut taamaalillutik aningaasaqarnikut politikimi namminersorlutik oqartussat kommunillu naammassisartagaasa pitsanngortinneqarnissaat piumasaaqatigineqassasoq pingaartippaat. Tamanna minnerunngitsumik pisortat ingerlatsivianni aningaasanut inatsimmi aningaasartuutinut tunngatillugu, tamatumanilu

namminersorlutik oqartussat namminneerlutik aningaasartuutaat kommunilluunniit ingerlatsineranni aningaasanut inatsimmi aningaasartuutit pineqarnerat apeqqutaatinnagu.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit missingiutaanni saqqummiunneqaqqammertumi aningaasaqarnek 2019-mi 2,2 procentimik kiisalu 2020 3,0 procentimik siuariassasoq siulittuutigineqarpoq. Taamaalillunilu siuariatorneq suli qaffasippoq. Ukiuni aggersuni mittarfinnik nutaanik sanaartornerup aningaasaqarnikkut siuariatorneq suli annertuumik ikorfartussagaa naatsorsuutigineqarpoq.

Inuussutissarsiortuni assigiinngitsuni arlalinni ilinniarsimasunik sulisussaaleqinerup annertunera oqaatigineqarpoq, sulisussaaleqinerlu taanna namminersorlutik inuussutissarsiortuni pisortallu ingerlatsiviini aqunneqarsinnaanngitsumik aningaasartuutit akissarsiallu qaffakkiartulernissaanik kinguneqartinnaveersaarnissaa unammillernartuuvoq. Qaammatini pingasukkaani kingullerni innuttaasut amerleriaateqartarput, tassani aamma inuit Kalaallit Nunaata avataani inunngortut, sukkasuumillu sulisinnaassusilinnut ilanngussinnaasut ilanngullugit, tamannali unammillernartunik aaqqiinissami immini naammangilaq. Taamaammallu inuusuttorpassuit suliffeqarnatillu ilinniagaqarnermik ingerlatsinngitsut aallussitilernissaata samminissaa suli pisariaqarlunnartuuvoq. Taamaammat Naalakkersuisut ilinniartitaanerup aaqqissuussaanni qaleriaartitat, ilaatigut inissianik sanaartorlutik suliassanullu ilinniartut pillugit inatsisissatut siunnersuut nutaaq aqquutigalugu ikilisarniarsarissavai.

Siunissamittaaq qanoq ililluta inuusuttut amerlanerusut ilinniagaqarnermut ingerlaqqinnissaat siunertaralugu, angusarissaarlutik piginnaasaqarlualutillu meeqqat atuarfiannit qimatsisarnissaannik qulakkeerinnissatta isummerfiginissaa pingaaruteqarpoq. Ukiorpasuarni suliniutaasinnaasut ajornartorsiutip taassuma aaqqinneqarnissaanut ilapittuutaasinnaasut oqallisigiuarpavut. Taamaakkaluartorli inuusuttorpassuit suli ilinniarnermik aallussaqaarneq ajorput. Taamaammat suliniuteqarneq kisiat aallunnagu angusanik aallussinissamut piffissanngorpoq. Taamaammallu angusaqarnissamik siunertaqarnerput qulakkiissallugu pingaaruteqarpoq – taamatullu aamma nunarsuarmioqatigiit anguniagaattut – angusat pilersinneqartut malitseqartinnissaannik sukumiisumik tamatigullu ingerlatsinissap aallunnissaa pingaaruteqarpoq. Siunertamullu tassunga aaqqissuussamik pilersitsisariaqarpugut, tassani kommunit, meeqqat atuarfiannut akisussaasuusut, angusat aamma taakku aallutissavaat. Aallussineq pisaariaqartoq pilersinneqassatillugu aningaasat atorlugit pilersitsisarneq angusarissaarfiusartoq nalunnilarput. Pillaaniarneq uloriaaarinerluunniit siunertarineqanngillat, pingaaruteqartulli aallunneqarnissaat siunertaavoq. Angusaqarnissaq pingaaruteqarpoq.

Aningasanut inatsisissatut siunnersuummi pingaarnersiunerit

2020-mut aningasanut inatsisissatut siunnersuummi isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiissinnissaasa pisariaqartup angunissaa qulakkeerniarlugu sakkortuumik pingaarnersiunerup ingerlanneqarnera pisariaqarpoq.

Tamannalu ilaatigut SIK-mik pisortat nutaamik isumaqatigiissussiornerat innuttaasullu ineriartornerata ukiuni aningaasanik inatsisiliorfiusuni 2020-2023-mi aningasanut inatsisissatut siunnersuummut tunngaviusumik missingersuummik annertuumik amigartoorfiunera nassataraa.

Isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiissinnissaat anguniarlugu 2020-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi ingerlatsinermut tapiissutinullu aningaasartuutit annikillilerlugit akinut akissarsianullu nalimmassarneqarnissaat pisariaqarpoq, taamaaliornikkut nalimmassaatip annertussusaa piviusorsior tumik isummerfigineqarluni. Tamannalu ukiumut 50 mio. kr-it sinnerlugit missingersuutitigut pitsanngoriaammik iner neqarpoq.

Taamattaaq aamma aningaasartuutikillisaanerit arlallit ingerlannissaat pisariaqarpoq. Tamatuma ilaatigut piginnaangorsarfiusumik pikkorissarnernut Majoriamullu aningaasaliissutit ukiumut 4 aamma 8,5 mio. kr-inik appartinneqarnerat kinguneraa. Aningaasaliissutinik appaanerit taakku aningaasarsiornerup ingerlalluarneranut, tamatumalu malitsigisaanik suliniutinik pisariaqartitanik appartitsisumik suliffissaaleqisut ikilinerannut sanilliullugu isigineqassaaq.

Tamatuma saniatigut inuussutissarsiornermut tapiissutinik aqqissuussanut aningaasaliissutit ukiumut 2,2 mio. kr-inik apparneqarput, tamannalu aningaasarsiornerup ingerlalluarneranik kiisalu aningaasarsiornermik imminut napatittumik, massakkutulli annertutigisumik inuussutissarsiornermi tapiissutinik pinngitsuuisinnaanngitsunik peqannginnissamik kissaateqarnerup nassataraa. Taamattaarlu Nuummi Ilulissanilu mittarfiit allilernissaannut aningaasalersuinissamik qallunaat naalagaaffiannut isumaqatigiissuteqarnermut atatillugu, Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutitigut suliniutit siuarsarnissaannut siunertaqartumik aningaasaliissutinik 220 mio. kr-nik pilersitsisoqarpoq. Taamaalillunilu suliniutit inuussutissarsiornerit imminut napatittut tapersernissaannut annertuumik annertuisanillu periarfissaqarpoq.

Pisortat akimorlugit innuttaasunut iluaqutsiisunik tulleriiarisooqarsinnaanera pingaaruteqarpoq. Aningaasarsiorneq maanna qaffasissumik inissisimavoq, taamaalillunilu aamma namminersorlutik oqartussanut kommuninullu annertunerusunik akileraarutinik isertitsissutaalluni. Tassunga atatillugu aningaasalersuinerup ilaatut kommuninut ataatsimoortumik tapiissutit ukioq 2020-mit ukiumut 11,2 mio. kr-inik apparneqarput.

Suliniutit siusinnerusukkut taaneqartut isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiissinnissaannut pisariaqarsimapput, aammali aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi suliniutinut nutaanut aningaasalersuinissaq siunertaralugu pisariaqarsimallutik.

Suliniutinut nutaanut aningaasartuutini ilaatigut 2020-mi 3 mio. kr-inik kiisalu 2021-mi 6 mio. kr-inik Karrat Kangerluanni 2017-mi juunimi ajunaarnersuup kingunerisaanik Kalaallit Nunaanni qaqqat sisoorsinnaanerit misissuinerit aningaasalersornissaannik aalajangernermik imaqarput. Kingorna GEUS-ip Kalaallit Nunaanni annertuumik qaqqat sisoorsinnaanerit pillugu aalerinaatit nalunaarusiaata, piffinni 18-ni aarlerinaatip annertussusaanik qulaajaasumik annertuisanik misissuinissamik pisariaqartitsisumik, qaqqat sisoorsinnaanerannut annertuumik aarlerinaateqartoqarnera takutinneqarpoq, taakkunungalu aningaasaliissutit ator neqassapput.

Peqqinnissaqarfimmut aningaasaliissutit 2020-mit ukiumut 10 mio. kr-inik nunani allani timikkut katsorsaanerit atugassanik ilanearput. Taamaalillunilu tamanna 2019-mi qaffaanermik nangitsineruvoq. Aningaasaliissutinik qaffaaneq Danmarkimi Rigshospitalimi napparsimasunik katsorsaanerit amerliartornerisa nassataraat. Ukiuni aggersuni

napparsimasunik katsorsartittut amerlassusaasa appariarnissaat ilimagineqanngilaq. Taamattaarlu Kalaallit Nunaanni ataatsimoorussamik kaleriigasuartarfimmik pilersitsinissamut aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq. Ullumikkut politiit kisimik normumik kalerriigasuarnermik atorneqartartumik peqarput, akерlianillu peqqinnissaqarfik qatserisartullu piffinni ataasiakkaani immikkut normoqartiterput. Ataatsimut kalerriigasuartarfimmik pilersitsineq innuttaasut tassangaannartumik pisoqartillugu piareersimasuutitanik pilertortumik attaveqarsinnaanerannut periarfissiineruvoq, tassani aamma piffinni najukkamik avataanniitsillutik.

Ilinniartitaanermut immikkoortumi Sisimiuni KTI issittumi maskinmesterinngorniarnermik pilersitsinermut atatillugu ingerlatsinermut atugassanik aningaasaliivigineqarpoq, tamannalu aalisarnermik inuussutissarsiortunit ilaatigut kissaatigineqarpoq.

Sanaartorneq 2020-mi 2021-milu umiarsualivinnut talittarfinnullu atugassanik 40 mio. kr-inik aningaasaliivigineqarpoq. Uummannami nutaamik talittarfiliornissaq siunertaralugu aningaasaliisoqarpoq. Taamattaq peqqinnissaqarfik 2020-mi 12 mio. kr-inik aningaasaliivigineqarpoq, taakkulu Dronning Ingridip Napparsimavissuani uninngasut inaannik nutaamik, tassungalu atasumik napparsimasunut inissiamik sanaartornissamik pilersaarusionermut atorneqassapput.

Inatsisartut maanna ukiaanerani ataatsimiinneranni utoqqalinermi pensionisiaqartut suliffeqaannarnissaannut pilerinarnerulersitsilluni utoqqalinermi pensionisiat pitsanngorsarneqarnissaannut Naalakkersuisut inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussissapput. Ukiumut 13,5 mio. kr-it suliniummut aningaasalersuutissatut aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarput. Taassuma saniatigut Naalakkersuisut 2020-mi sulinermit ilanngaammik, inunnut appasissunik akunnattumillu isertitaqartunut sulinermik pilerinarnerulersitsisussamik, ukiumullu 4.100 kr-it angullugit iluanaaruteqarfiusussamik inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussissapput. Sulinermit ilanngaammut ukiumut 50 mio. kr-it aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi immikkoortinneqarput. Inatsisissatut siunnersuutit taaneqartut marluk 2019-mut aningaasanut inatsimmik isumaqatigiissutit imarisaa tunuliaqutaralugu saqqummiunneqarput.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut allannguutissatut siunnersuutissatut ilimagineqartut

2020-mut kommuninut ataatsimoortumik tapiissutit pillugit isumaqatiginninniarnit suli naammassineqanngillat. Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutit aappassaaneerneqarneranut pingajussaaneerneranulluunniit atatillugu, ukiap ingerlanerani kommuninut ataatsimoortumik tapiissutit pillugit kommuninik isumaqatigiissuteqarnissap ilimagineqarnerata nassatarisaanik Naalakkersuisut kommuninut ataatsimoortumik tapiissutinut aningaasaliissutinut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussinissartik naatsorsuutigaat.

2019-mut aningaasanut inatsimmi Mittarfeqarfiit suliffeqarfiup sanaartornikkut atortorisaarutaanni aningaasaleeqqinnissaannut 2019-mi 20 mio. kr-inik 2020-milu 10 mio. kr-inik immikkoortitsisoqarpoq, taamaaliornerlu atortorissaarutit nungullarnerisa pisoqalinerisaluunniit kingunerisaannik taarsersuinissamut qulakkeerinneqataasussaavoq. Silaannakkulli kifpartuussinermi oqartussaasut immikkoortumut suli amerlanerusunik aningaasaliisoqarnissaa pisariaqartinneqartoq oqaatigaat. Tamannalu tunuliaqutaralugu

Naalakkersuisut Mittarfeqarfiit akigititaat pillugit kaajallaasitaq nutaaq akueraat, ilaatigut suliffeqarfiup akigititaanik akit ineriartornerannik nalimmassaanissamik siunertaqartoq.

Tamatumalu saniatigut 2019-mi aningaasanut inatsimmit nanginneqartunik ukiumut sipaarniutit 40 mio. kr-it missaannik annertussusillit atugassannqortinneqarnissaata nassatarisaanik allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussisoqarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq, sipaarniutillu taakku 2019-mut aningaasanut inatsit pillugu partiit isumaqatigiissutaasa imarsiaannik tunuliaqutaqarput. Aningaasanut inatsit pillugu isumaqatiginninnermi aningaasaliissutit amerlineqarnissaannut siunnersuutinik saqqummiussinnginnermi, allanilluunniit sipaaruteqalinnginnermi tamanna eqqummaariffigineqartariqarpoq.

Suliap ingerlaqqinnissaa

Aningaasanut inatsimmik patajaatsumik siumullu isigisumik sapinngisamik amerlanerpaanik tunuliaqutserneqartumik akuersisoqarnissaa Naalakkersuisut anguniagaraat. Taamaammatt aappasaaneerinninnissap pingajussaaneerinninnissallu tungaanut partiit tamarmik aningaasanut inatsisissatut siunnersuut pillugu isumaqatiginninniarnissamut aggersarneqassapput. Siunissamut ungasissumut sammisumik aningaasaqarnikkut patajaatsuunissaq Inatsisartunit pingaartinneqartoq isumaqarpunga, taamaammallu suliniutinik suliassanilu nutaanik aallartitsinissaq immikkoortunit allani pingaarnersiueqqinnermit pisariaqartitsissaaq.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliami suliassanngorlugu innersuunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, taamaammallu naggasiullugu ataatsimiititaliaq siunnersuummik suliarinnilluarnissaanik kissaappara.

Taama oqaaseqarlunga Naalakkersuisut 2020-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaat Inatsisartuni oqaluuserisassanngortippara.